

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะนำเสนอสาระสำคัญ รวมทั้ง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ ตามลำดับดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภูมิหลัง และการพัฒนาศักยภาพ ของคณะกรรมการสถานศึกษา กับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบความคิดในการวิจัย มุ่งศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ ภูมิหลังและการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแปรตามคือการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษา การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน และการประเมินผล โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มาจากการคัดเลือกหรือสรรหาจากโรงเรียนที่เปิดทำการสอนปกติ ในปีการศึกษา 2545 จาก 13 ตำบล รวม 43 โรงเรียน จำนวน 583 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาจากโรงเรียนที่เปิดสอนปกติในปีการศึกษา 2545 จาก 13 ตำบล รวม 23 โรงเรียน จำนวน 234 คน โดยได้รับแบบสอบถามคืน และแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 97.00

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ภูมิหลังของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้สอบถามข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังในด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพทางสังคม

ตอนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นแบบสอบถาม เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดโดยให้เลือกตอบจาก 2 ตัวเลือก คือ ใช่และไม่ใช่ จำนวน 25 ข้อ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาของคณะกรรมการ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีแนวการตอบ 3 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีแนวการตอบ 3 ระดับ จำนวน 27 ข้อ การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การประสานงาน ได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ถึงสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่แตงเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล จากนั้นรับหนังสือจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่แตง นำส่งถึงผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ไปขอรับแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนเก็บรวบรวม และตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows Version 10 โดยดำเนินการตามระเบียบวิธีทางสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 การศึกษาการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา ร่วมการตัดสินใจร่วมปฏิบัติงานและร่วมประเมินผล วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

- 2.2 การศึกษาความสัมพันธ์ของภูมิหลังกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ข้อมูลภูมิหลังของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของคณะกรรมการจำนวน 227 คน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพทางสังคม ปรากฏดังนี้

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ร้อยละ 71.81 มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป รองลงมาร้อยละ 15.86 มีอายุระหว่าง 36-40 ปี ร้อยละ 7.93 อายุ 31-35 ปี ร้อยละ 2.64 อายุ 26-30 ปี ร้อยละ 1.32 อายุต่ำกว่า 20 ปี และร้อยละ 0.44 อายุ 20-25 ปี

ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 28.63 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น นอกนั้น ร้อยละ 22.03 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 21.59 ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 13.66 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 3.52 ระดับปริญญาโท และร้อยละ 3.08 ระดับอนุปริญญา

การประกอบอาชีพ ร้อยละ 28.19 อาชีพทำสวน ร้อยละ 21.59 รับจ้าง ร้อยละ 21.60 ข้าราชการ ร้อยละ 20.70 ค้าขาย ร้อยละ 3.96 ทำนา และร้อยละ 3.52 พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ด้านรายได้ ร้อยละ 34.80 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 29.52 รายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 15.42 ระหว่าง 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 11.45 ระหว่าง 10,001-15,000 บาท และร้อยละ 8.81 มีรายได้สูงกว่า 20,000 บาท

สถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการส่วนใหญ่ร้อยละ 19.38 เป็นผู้แทนผู้ปกครอง รองลงมาร้อยละ 18.50 ผู้แทนองค์กรชุมชน ร้อยละ 17.19 ผู้แทนครูหรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 15.42 ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ ร้อยละ 14.98 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และร้อยละ 14.53 เป็นผู้แทนศิษย์เก่า

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ พบว่า คณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ($\bar{X} = 0.84, S.D. = 0.32$) โดยพบว่า มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดเกี่ยวกับการสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษา และสนับสนุนให้โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ($\bar{X} = 0.98$) นอกนั้นมีความรู้ความเข้าใจเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการทำงานของโรงเรียนอย่างเข้มงวดเป็นระยะ ๆ ซึ่งเป็นข้อผิด พบว่า คณะกรรมการยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 0.48$)

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาพบว่า คณะกรรมการได้รับข้อมูลข่าวสารในภาพรวมปานกลาง ($\bar{X} = 1.26, S.D. = 0.63$) ที่ได้รับข้อมูลมากกว่าแหล่งอื่น คือ จากสื่อโทรทัศน์ ($\bar{X} = 1.79$) และที่ได้รับข้อมูลน้อยกว่าแหล่งอื่นคือ จากเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิหรือเอกชน ($\bar{X} = 0.92$)

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ปรากฏผลดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาพบว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมปานกลาง สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย โดยมีส่วนร่วมเรียงจากมากลงไปตามลำดับคือ การมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษา มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภูมิหลัง และการพัฒนาศักยภาพ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังเกี่ยวกับอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการโดยรวม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย ส่วนภูมิหลังเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการทุกด้าน และงานวิชาการโดยรวม พบว่ามีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย

สำหรับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ กับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการรวมทุกด้านพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย ส่วน การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษา กับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการรวมทุกด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีปานกลางทุกด้าน เช่นเดียวกับที่ ลำเพย เย็นมนัส (2542 : 64-65) ได้ศึกษาพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย จัดทำแผน การสนับสนุนวิทยากรภายนอก และแต่งตั้งอนุกรรมการต่าง ๆ มีการปฏิบัติปานกลาง และพิมพ์ศิริ นาประเสริฐ (2543 : 102-104, 107) ได้ศึกษาพบว่า กรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมตัดสินใจ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนร่วมให้คำปรึกษาหารือ ร่วมแสวงและสนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ และวิทยากรภายนอก รวมทั้ง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการต่าง ๆ มีการปฏิบัติปานกลาง

ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากกระแสวิพากษ์วิจารณ์ที่ผ่านมามีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการศึกษา ทั้งที่ผ่านสื่อสารมวลชน และมีการดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาผ่านระบบราชการอย่างต่อเนื่อง โดยลำดับ ทำให้ประชาชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานทางการศึกษาเกิดความตระหนัก และเร่งดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ควรจะมีส่วนรับรู้โดยผ่านกระบวนการปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผลการทำงานตามแนวคิดในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ดังที่ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541 : 315) ได้กล่าวถึงสารแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ต้องการให้มีการปรับบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง โดยทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และเป็นภาคีของการมีส่วนร่วม

ซึ่งอานันท์ ปันยารชุน (2542 : 17) ได้เสนอว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เป็นรูปแบบของการทำงานที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับความโปร่งใส มีความสอดคล้องกับความเป็นไทยและกระแสโลกปัจจุบัน เป็นส่วนที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร ช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ เป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และประเวศ วะสี (2543 : 9-10) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นความหวังของสังคม เป็นเสมือนต้นทางแห่งสภาพจิตใจ ครอบครัว วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม การศึกษาจึงเป็นกระบวนการใหญ่ที่มีความเป็นกลางและมีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ทุกคนจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

นอกจากนี้ สมาคมผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา (2544 : 16) ได้เสนอแนวคิดในการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นวิธีการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งณรงค์ ศรีพรหม (2544 : 22-24) ได้เสนอว่าควรมีส่วนร่วมให้คำปรึกษา ร่วมตัดสินใจให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย ร่วมจัดทำธรรมนูญ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการประจำปีและหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมปฏิบัติงาน โครงการและจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ (2544 : 13) ได้เสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งทำให้ทุกฝ่ายพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น

ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จึงมีการพัฒนามาโดยลำดับ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดต่าง ๆ

โดยเฉพาะ รูปแบบหรือกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวคิดค่อนข้างใหม่ในระบบราชการไทยทำให้ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่ โดยเฉพาะผู้บริหาร และครูในโรงเรียน ที่ยังไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้สื่อท้องถิ่น เช่นเดียวกับงานวิจัยของเอกราช ฉัตรใจคำ(2542 : 59) ได้ศึกษาพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมสนับสนุนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เพียงบางส่วน และไม่มีการประสานงานกับภูมิปัญญาในท้องถิ่นเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่ปัจจุบันชุมชนมีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในงานวิชาการของโรงเรียน ดังผลการวิจัยของ ขนิษฐา เมืองเชียงหวาน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม โดยเป็นผู้ให้สัมภาษณ์นักเรียน เป็นวิทยากรในชั้นเรียน ให้สถานที่ในการศึกษาดูงาน เป็นฟาร์มสาธิต และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร โดยชุมชนส่วนใหญ่เต็มใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ทำนองเดียวกับ สุนันทา พุทธวรรณะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดคอน-กระเบื้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นและมีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยกว่าการมีส่วนร่วมในด้านอื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรงพล ทรงจำ (2541 : 38-39) ซึ่งพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประเมินผล เพียงการรับรู้ผลการเรียนของนักเรียน แต่มีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยตรงน้อย

ส่วนความสัมพันธ์ ระหว่างภูมิหลังของคณะกรรมการสถานศึกษา กับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยในครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูในปัจจุบัน ได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารแบบมีส่วนร่วม และยอมรับความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาไม่ว่าจะมีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระดับใด นอกจากนี้ โอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของคณะกรรมการสถานศึกษา ยังอาจมีส่วนทำให้คณะกรรมการที่แม้จะมีอายุ การศึกษา อาชีพและรายได้แตกต่างกัน ได้คำนึงถึงสิทธิหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้อย่างเท่าเทียมกันเพิ่มขึ้น ต่างจากสังคมไทยดั้งเดิมที่คนส่วนใหญ่มักจะยอมรับ ตามข้อคิดเห็นของผู้ที่มีระดับอายุ

การศึกษา อาชีพและรายได้เหนือกว่า จึงไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษา การตัดสินใจ หรือแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน และการประเมินผลเท่าที่ควร ซึ่งนับเป็นมิติที่ดีในสังคม ประชาธิปไตยปัจจุบัน ทั้งนี้ มีลักษณะในทำนองเดียวกันกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการระบบสาธารณสุขอื่น ๆ เช่น ผลการวิจัยของชัยพร พัฒนรักษ์ (2540 : 80) ได้ ศึกษาพบว่า อายุ ระดับการศึกษาและรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรป่าชายเลน และพงษ์ศักดิ์ ฉัตรเดชะ (2540 : 73) ได้ศึกษาพบว่า อายุและระดับการศึกษา ของชาวบ้าน ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่าภูมิหลังเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมในงานวิชาการ ซึ่งมีลักษณะในทำนองเดียวกันกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการสาธารณสุขอื่น ๆ เช่น โกศล สุนทรพฤษย์ (2538 : 250) ได้ศึกษาพบว่า สถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนใน เกือบทุกลักษณะ อาจเป็นเพราะคณะกรรมการในบางสถานภาพ เช่น ตัวแทนองค์กรในชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสีย โดยตรงกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ย่อมเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าคณะกรรมการ สถานภาพอื่น เป็นต้น

ในเรื่องนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 56-57) ได้เสนอว่าคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ทราบถึงความสนใจ ความต้องการ ความถนัด และความสามารถของนักเรียน ประกอบกับเป็นผู้ที่นักเรียนได้ให้ ความเคารพและเชื่อฟัง จึงควรเป็นผู้ส่งเสริมและช่วยเหลือให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางต่อเนื่อง เพิ่มเติม ซึ่งควรที่โรงเรียนจะเสนอแนะให้ดำเนินการ เช่น ติดตามข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้า ของสื่อและเทคโนโลยีเพื่อแนะนำให้นักเรียนใช้ประโยชน์ กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ จากสื่อต่าง ๆ โดยดูแลแนะนำให้นักเรียนเข้าใจและเลือกที่จะรับข้อมูลจากสื่อการเรียนรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสมกับความถนัดความสนใจ ความต้องการ ระดับชั้นและวัยของนักเรียน รวมทั้ง สนับสนุน ให้นักเรียนและโรงเรียนมีและใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น สนับสนุนงบประมาณการจัดซื้อ หรือบริจาคสื่อที่มีอยู่แล้วให้ใช้ประโยชน์ เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนในบางโอกาสตามที่ นักเรียนหรือโรงเรียนต้องการ เพื่อสถานศึกษาหรือสถานประกอบการเพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ของนักเรียน

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการสถานศึกษากับการมี ส่วนร่วมในงานวิชาการรวมทุกด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนการได้รับข้อมูลข่าวสารกับการมี ส่วนร่วมในงานวิชาการรวมทุกด้านมีความสัมพันธ์กันนั้น อาจจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อเท็จจริง

เกี่ยวกับมูลเหตุที่มุ่งใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ซึ่งส่วนใหญ่ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญจากการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษา โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษา หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ระบบข้อมูลข่าวสารให้เข้ามามีส่วนในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษา จึงส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิชาการ โรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกับผลการวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ นัทรเดชะ (2540 : 80) ได้ศึกษาพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานรูปแบบคณะกรรมการ

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในอีกมิติหนึ่งคือ เมื่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมก็ย่อมจะส่งผลให้งานวิชาการได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งทุกหน่วยงานทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติควรตระหนักโดยเฉพาะโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจโดยวิธีการต่าง ๆ การประชุมชี้แจง ประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การสนับสนุนเอกสารสำหรับการศึกษาค้นคว้า เป็นต้น เพราะความรู้ความเข้าใจในบทบาทของคณะกรรมการ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมในการกิจ ตามหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะบุคคลที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะของคณะกรรมการ

อย่างไรก็ตาม ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับโดยเฉพาะโรงเรียนหรือสถานศึกษา ควรจะตระหนักและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างจริงจังเพิ่มขึ้น ดังที่ แสวง ปิ่นมณี (2535 : 47) และนักการศึกษาหลายท่าน เช่น เสน่ห์ จามริก (2537 : 323) และชาญชัย อาจินสมาจาร (2539 : 4-6) เสนอไว้ ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พอสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทในการให้คำปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความต้องการความจำเป็นของท้องถิ่น โรงเรียนควรยอมรับและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแนวโน้มในการพัฒนาร่วมกัน

2. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ คณะกรรมการสถานศึกษาควรร่วมกันตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย เป้าหมาย พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมส่วนหนึ่งเป็นการร่วมตัดสินใจควบคู่ไปกับการปฏิบัติงาน

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการสถานศึกษาควรร่วมดำเนินการหรือสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่กำหนด โดยมีการจัดการเรียนรู้เป็นภารกิจหลัก ให้มี

ความเชื่อมโยงกับสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของชุมชน ซึ่งมีทรัพยากรองค์ความรู้ ทั้งทางธรรมชาติ พหุวัฒนธรรมทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ทั้งที่เป็นสถาบัน เช่น วัด ครอบครัว สถานประกอบการ และภูมิปัญญา เช่น พระ และปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ เป็นการให้โอกาสแก่นักเรียนได้เรียนรู้ในวิทยาการยุคใหม่ ควบคู่ ไปด้วยกับการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีระบบคิดและการสั่งสมมายาวนาน เพื่อให้การจัดการศึกษา สนองต่อการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เป็นความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ของโรงเรียนและทรัพยากรที่มีในชุมชน จึงเป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ สถานศึกษาเป็นการปฏิสัมพันธ์ของชุมชนและโรงเรียน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงซึ่งเกิดขึ้น ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้ทั้งสองระบบที่ไม่แปลกแยกและมีส่วนส่งเสริมซึ่งกันและกัน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะกรรมการสถานศึกษาควรร่วมหรือสนับสนุน การดำเนินการประเมินผล ซึ่งอาจเป็นการประเมินตนเองโดยคำนึงถึงผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ นักเรียน ครูและผู้บริหาร รวมทั้ง ความคาดหวังที่จะนำไปปรับปรุงพัฒนาให้การจัดการศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามความปรารถนาของบุคคล ครอบครัวชุมชน และ ประเทศชาติโดยรวมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงาน และ การวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงาน

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่ และได้รับข้อมูลข่าวสารปานกลาง จึงควรที่โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะ ให้ ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารทางการศึกษา และวิทยาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อสร้างความตระหนัก ขอมรับในการพัฒนาและส่งผลต่อการเข้า มามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะต่อไป

2. หน่วยงานทางการศึกษาและโรงเรียน ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานวิชาการและการบริหารจัดการศึกษาในภาพรวม ของโรงเรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยควรรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อติชมต่าง ๆ ด้วย การจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประึกษาหารือกัน ทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาที่

เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอด้วยความเต็มใจ โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมตามแนวการทำงาน

ที่พึงประสงค์ในปัจจุบัน

3. ควรมีการบำรุงขวัญ กำลังใจ และสร้างแรงจูงใจสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประกาศเกียรติคุณตามโอกาสอันควร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาความคิดเห็น และความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการมีส่วนร่วมในงานวิชาการหรืองานอื่นตามโครงสร้างของโรงเรียน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้กลุ่มประชากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอาจใช้การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนและผู้แทนครู

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ โดยทำการศึกษาเฉพาะกรณีในระดับโรงเรียน เพื่อจะได้รับทราบข้อมูลในเชิงลึกยิ่งขึ้น